

UPPSALA
UNIVERSITET

DiVA

<http://uu.diva-portal.org>

This is an author produced version of a paper published in *Lambda nordica*. This paper has been peer-reviewed but does not include the final publisher proof-corrections or journal pagination.

Citation for the published paper:

Andersson, Maj-Britt

"Lust & last: Kritiska reflektioner kring en utställningskatalog"

Lambda nordica, 2011, Vol. 16, Issue 4: 142-145

Lust & Last

Kritiska reflektioner kring en utställningskatalog

Nationalmuseums utställningskatalog nr 663

Författare: Solfrid Söderlind, Karin Sidén, Carina Burman m fl.

Utställningen *Lust & Last* på Nationalmuseum pågick mellan 24 mars-18 augusti 2011. Den visade 200 verk ur museets samlingar, målningar, skulpturer, konsthantverk, teckningar. Till och med ett kyskhetsbälte, meddelades det på hemsidan med ett utropstecken. Utställningens syfte var att visa hur synen på sexualitet, dygd och synd skildrats i konsten från 1500-talet till idag. Hur har gränserna för vad som ansetts passande förändrats genom historien och hur ser det ut idag? Utställningen väckte en häftig debatt och kritik, som museet aldrig tog sig för att besvara, vilket är att beklaga eftersom både utställningen och katalogen lämnade intresserade besökare i sticket. Vad ville museet att besökaren skulle få ut av utställningen? För egen del vill jag få svar på ovan nämnda frågor, men finner dem inte i katalogen. Utan att ha besökt utställningen eller ha följt debatten i DN annat än sporadiskt på facebook och endast ögnat igenom recensioner skall jag här ge mitt samlade intryck av utställningskatalogen.

Lust & Last är en tilltalande bok med Adolf Ulrik Wertmüllers målning *Danaë och guldregnet* från 1787 som omslagsbild. *Lust & Last* är skrivet i guld med snirklig stil och boken har lila försättsblad. Den innehåller en mängd illustrationer och har en tydlig layout med sju större kapitel, förord och summary av överintendenten, käll- och litteraturförteckning, noter, bibliografi, nummerkatalog. Det finns utställningskataloger som fungerar som handböcker efter att utställningen tagits ned. Men redan efter ett första bläddrande i de 257 sidorna står det klart att denna bok knappast kommer till användning i så många andra sammanhang än apropå utställningen. En stor del av teckningarna visades i utställningen om Sergel på Nationalmuseum 1997 och läsaren översköls av nakenhet, bakdelar, sköten och sexualitet med förväntan på en nakenchock. En frisk vind borde svepa över sidorna men istället ger utställningskatalogen ett unket intryck, trots omsorgsfull och genomtänkt utformning. Först på sidan 115 väcks mitt intresse med upplysningen att Voltaire levde omkring femton år med Emilie de Châtelet, gift med en greve, och att de alla tre ibland delade bostad. Voltaire diktade och Châtelet forskade i naturvetenskap. Högreståndskvinnor i Europa hade ganska mycket frihet men hur mycket och om flera än Châtelet levde med mer än en person, eller ensam, får vi inte veta.

På sidan 178 diskuteras tvetydigheten i målningar från 1700-talet utifrån en bild som Carl Gustaf Tessin hade i sin toalett på Åkerö. Den ser ut som en andaktsbild med en bedjande nunna, men om man vänder på målningen visas hennes nakna bakdel. Vi har att göra med renodlad pornografi från 1700-talets första hälft, samtidigt som målningen är ett practical joke. Här uppstår en intressant fråga; vad var pornografi i 1700-talets ögon? Vad förfasar oss och den manliga betraktarblicken som pornografi idag? I katalogen påstås att utställningen fokuserar samtidigt blickar på konstverken i deras sociokulturella kontext men går inte på djupet med detta. Anledningen till att konstverk hängts undanskymda i privata kammare eller

bakom draperier kan vara en annan än att upplevelsen har varit densamma som vår. Vissa ägodelar är privata, även målningar, av olika skäl.

Utställningen handlar om den heteronormativa manliga betraktarblickens hegemoni. Konstnärer som Sara-Vide Ericson utmanar den genom en uttalad maktförskjutning i positionerna mellan objekt och subjekt där kvinnlig åtrå blir jämförbar med manligt begär. I detta kapitel skär äntligen en frisk fläkt in i den unkenhet som präglar katalogen. Den är unken för sin poängtering av den manliga heteronormativa blicken, ety många andra människor med andra blickar har betraktat, upplevt och beställt konst. Och det är dessa blickar, andra seenden än den konventionella heteronormativa blicken, som en utställning som *Lust & Last* på Nationalmuseum skall bjuda på 2011. Istället bekräftar den en blick som utställningen säger sig skärskåda och ifrågasätta. Samhällets förändringar verkar gå museet förbi. Det finns målningar i Nationalmuseums samlingar som hade kunnat visa på andra blickar, t ex på Jonas Åkerströms målning *Bacchus och Ariadne* från 1790-talet i Rom, med loja närapå nakna androgyna gestalter omslingrade i ett hetfuktigt buskage inbäddade i en sensuell ambivalent sexualitet. Vad i Roms, och Stockholms, Åkerström var ledamot i Konstakademien, sociokulturella kontext gjorde att Åkerström framställde Bacchus och Ariadne med en homoerotisk sensualism det slår gnistor om och som inte kan ha gått samtiden förbi?

Utställningen reste alltför yviga frågeställningar, gapade efter mycket och miste hela stycket. I den italienska konsthistorien finns det mängder av homoerotiskt måleri som också finns representerat i Nationalmuseums samlingar och som hade kommit väl till pass i denna utställning. Framför allt förvånar det mig att Nationalmuseum inte tog chansen att visa kvinnors homoerotiska måleri, som med all säkerhet finns i huset om samlingarna genomsöks med andra blickar än de heteronormativa. När Nationalmuseum häromåret visade en utställning med Patrik Steorn som kurator invigde överintendenten den med påståendet att queerperspektiv inte var något nytt för Nationalmuseum. Steorn har också givit queervisningar på Nationalmuseum. Var och hur finns den erfarenheten i museets utställningar överlag? I katalogen för utställningen *Lust & Last* från 2011 lyser den med sin frånvaro.

Maj-Britt Andersson